

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

NI POMEMBNO, KAJ JE RES, AMPAK KAR LJUDJE VERJAMEJO, DA JE RES – STABILNOST JAVNEGA MNENJA O VIRIH OGROŽANJA

BERNARDA TOMINC IN ANDREJ SOTLAR

VARNOST V LOKALNIH SKUPNOSTIH

Slovenska Bistrica, 11. 12. 2018

UVOD

- Thomasov teorem: „**Če ljudje opredelijo situacije kot resnične, so resnične v njihovih posledicah**“ – pomembno za razumevanje ocenjevanja varnostne situacije, virov ogrožanja itd.
- Oblikovalci politik **morajo upoštevati mnenja** javnosti in preko tega poskušati razumeti, zakaj in kako družba, lokalna skupnost in posamezniki reagirajo v določenih situacijah.
- Odločevalci **ne smejo preslišati** izraženih potreb družbe, družbenih skupin in posameznikov, a s svojo razpravo in odločitvami tudi **ne smejo ustvarjati moralne panike**, ki se manifestira skozi t. i. **sekuritizacijo**.
- K sreči se oblikovalci varnostne politike ne zatekajo samo k javnemu mnenju in tudi vedno ne instrumentalizirajo procesa odločanja za doseganje svojih (političnih in ekonomskih) interesov, ampak so zavezani tudi k ocenam **strokovne javnosti, dolgoročnim političnim dogovorom** in usmeritvam na področju zagotavljanja varnosti in tudi **tujim izkušnjam**.

JAVNO MNENJE O VIRIH OGROŽANJA

- Slovensko javno mnenje je:

  - visoko organizirano - se **racionalno odziva** na dostopne informacije (če se spreminja, je to običajno razumen odgovor na spremenjene okoliščine in nove informacije).
  - **Dosledno, stanovitno in zanesljivo** - vsebuje smiselne vzorce in ni notranje protislovno.
- Zaradi takšnih značilnosti je **javno mnenje lahko opora** v procesu reševanja ključnih varnostnih vprašanj, s katerimi se sooča politična elita.
- Slovenska **javnost** ključne projekte države na področju varnosti podpira, vendar pa **vedno ne sledi** mnenju **političnih elit**.
- Predstavitev ugotovitev najpomembnejših raziskav v Sloveniji na temo virov ogrožanja/varnostnih problemov.

Rezultati raziskav Slovensko javno mnenje

Tabela 1: Občutek varnosti/ogroženosti med prebivalci Slovenije (Viri: Toš et al., 2001; Toš et al., 2003; Jelušič et al., 2005; Malešič et al., 2007; Malešič et al., 2009; Hafner-Fink et al., 2012; Hafner Fink in Malešič, 2015):

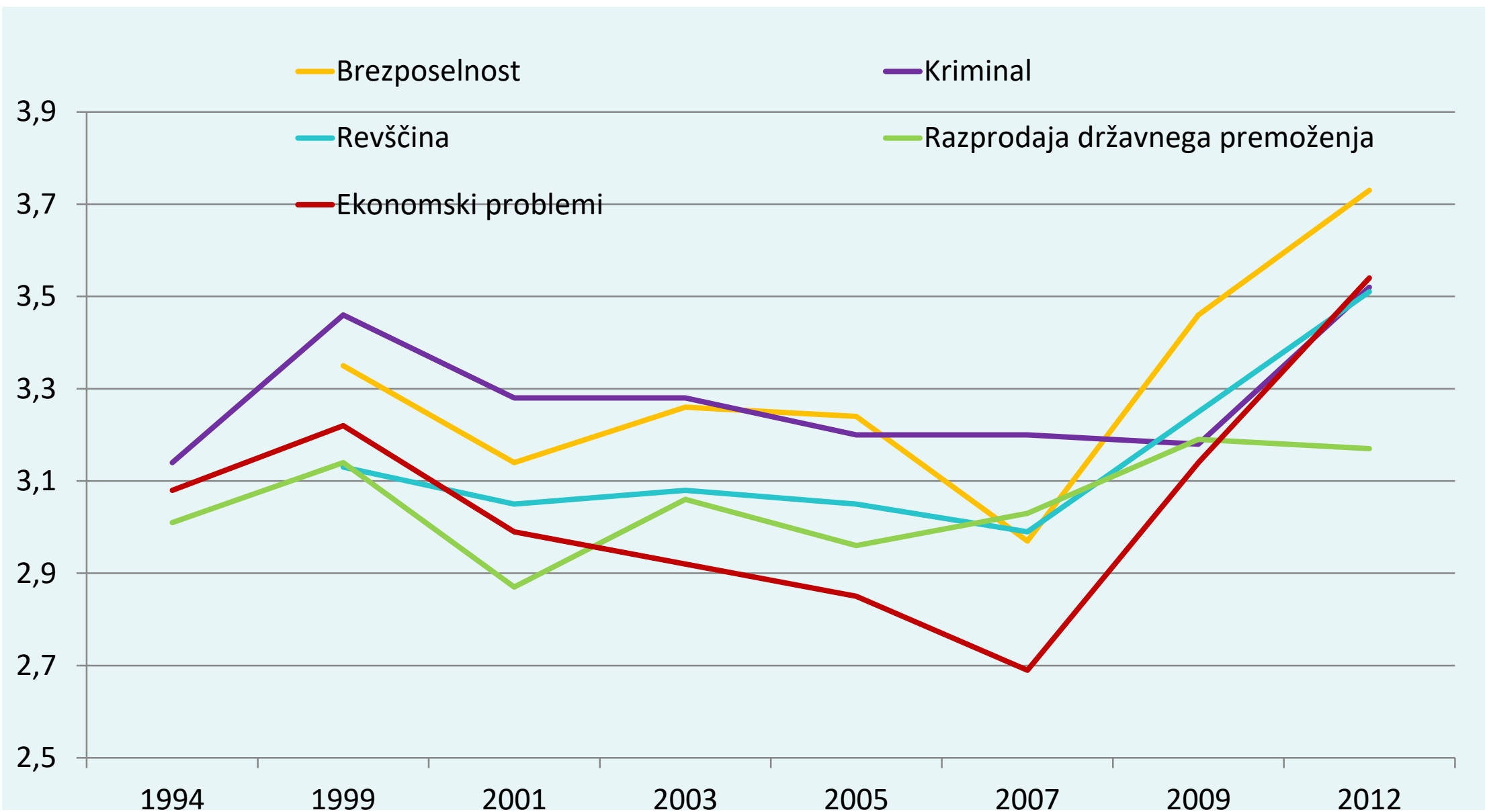
Se počutite varno ali ogroženo? (v %)	2001	2003	2005	2007	2009	2012	2015
Varno	71,9	81,9	81,8	78,4	72,0	68,0	78,8
Ogroženo	10,9	13,8	9,4	10,4	17,2	22,3	14,0
Ne vem, ne morem odgovoriti, brez odgovora	17,2	4,3	8,8	11,2	10,8	9,7	7,2

Tabela 2: Dejavniki ogrožanja varnosti Slovenije (N = 1000) (Vir: Toš et al., 1994; Toš et al., 1999; Toš et al., 2001; Toš et al., 2003; Jelušič et al., 2005; Malešič et al., 2007; Malešič et al., 2009; Hafner-Fink et al, 2012; Malešič in Vegič, 2009).

Grožnje/leto 1 – sploh ne ogroža, 4 – zelo ogroža	1994	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2012
Brezposelnost	-*	3,35	3,14	3,26	3,24	2,97	3,46	3,73
Kriminal	3,14	3,46	3,28	3,28	3,2	3,2	3,18	3,52
Revščina	-*	3,13	3,05	3,08	3,05	2,99	3,25	3,51
Mamila, narkotiki	2,95	3,45	3,41	3,28	3,21	3,17	3,12	2,95
Prometne nesreče	-*	3,21	3,24	3,16	3,12	3,34	3,22	2,88
Razprodaja državnega premoženja	3,01	3,14	2,87	3,06	2,96	3,03	3,19	3,17
Uničevanje okolja	3,17	3,35	3,07	2,91	3,06	3,04	3,12	3,03
Ekonomski problemi	3,08	3,22	2,99	2,92	2,85	2,69	3,14	3,54
Zmanjševanje števila rojstev	2,25	3,29	3	3,09	3,14	2,98	2,6	2,52
Naravne in tehnološke nesreče	2,8	3,19	2,76	2,62	2,73	2,85	2,83	2,68
Samomori	-*	3,08	2,88	2,82	2,72	2,74	2,74	2,58
Notranjepolitična nestabilnost	2,89	2,94	2,53	2,59	2,45	2,51	2,61	3,06

Tabela 2 - nadaljevanje: Dejavniki ogrožanja varnosti Slovenije (N = 1000) (Vir: Toš et al., 1994; Toš et al., 1999; Toš et al., 2001; Toš et al., 2003; Jelušič et al., 2005; Malešič et al., 2007; Malešič et al., 2009; Hafner-Fink et al, 2012; Malešič in Vegič, 2009).

Grožnje/leto 1 – sploh ne ogroža, 4 – zelo ogroža	1994	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2012
Zaostajanje na področju znanosti in tehnologije	2,66	2,83	2,33	2,47	2,55	2,41	2,67	2,3
Begunci, ilegalni priseljenci	2,68	2,98	2,74	2,59	2,49	2,52	2,47	2,01
Nalezljive bolezni, AIDS idr.	_*	2,77	2,43	2,21	2,28	2,22	2,23	1,98
Konflikti na ozemlju nekdanje Jugoslavije	2,72	2,74	2,09	2,31	2,22	2,15	2,26	1,78
Skrajni nacionalizem	2,48	2,53	2,2	2,14	2,15	2,07	2,14	1,89
Terorizem	2,45	2,64	2,09	1,87	1,9	1,91	1,79	1,63
Vojaške grožnje s strani drugih držav	2,36	2,21	1,79	1,76	1,68	1,7	1,68	1,39
Finančna kriza, recesija	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*	3,63
Energetska odvisnost od tujine	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*	2,54
Napadi na računalniške sisteme in omrežja	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*	2,03
Spori s sosednjimi državami	_*	_*	_*	_*	_*	_*	_*	1,75

Tabela 3: Zaskrbljenost zaradi nesreč oziroma dogodkov/groženj, ki jih lahko povzroči človek (Vir: Hafner Fink in Malešič, 2015).

Kako zaskrbljeni ste ...	teroristični napadi	naravne nesreče (npr. poplave, potresi)	razlitje nafte, jedrske nesreče	oboroženi. spopadi	socialno-ekonomska kriza (nižji standard, brezposelnost ipd.)	množične migracije (begunci, ilegalni priseljenci, ekonomski migranti)
zelo sem zaskrbljen/-a	16,5	10,6	13,7	14,8	29,9	33,9
dokaj sem zaskrbljen/-a	31,3	38,0	34,6	30,4	49,1	42,1
nisem preveč zaskrbljen/-a	38,0	39,6	40,0	38,7	18,0	20,2
sploh nisem zaskrbljen/-a	13,2	11,4	10,7	15,0	2,6	3,2
ne vem, brez odgovora	1,0	0,4	1,0	1,1	0,4	0,6

Rezultati raziskav CRP 2011

Tabela 4: Deklarativni viri ogrožanja in tveganj 2011 (Vir: Tominc in Sotlar, 2012).

		$\bar{x}$	σ
Globalni	Podnebne spremembe	2,88	0,80
	Globalna finančna in gospodarska tveganja	3,79	0,76
	Krizna žarišča	2,99	0,85
Nadnacionalni	Terorizem	2,74	0,98
	Nedovoljene dejavnosti na področju orožja	2,64	0,95
	Organizirana kriminaliteta	3,23	0,86
	Delovanje tujih obveščevalnih služb	2,89	0,91
	Vojaške grožnje	2,61	0,97
Nacionalni	Ogrožanje javne varnosti	3,51	0,72
	Naravne nesreče	3,12	0,89
	Antropogene nesreče	3,09	0,85
	Uničevanje okolja	3,13	0,81
	Zdravstveno epidemiološke grožnje	2,48	0,96
	Dejavniki negotovosti	3,64	0,75

Tabela 5: CRP 2011: Najbolj ogrožajoči dejavniki (10/65)

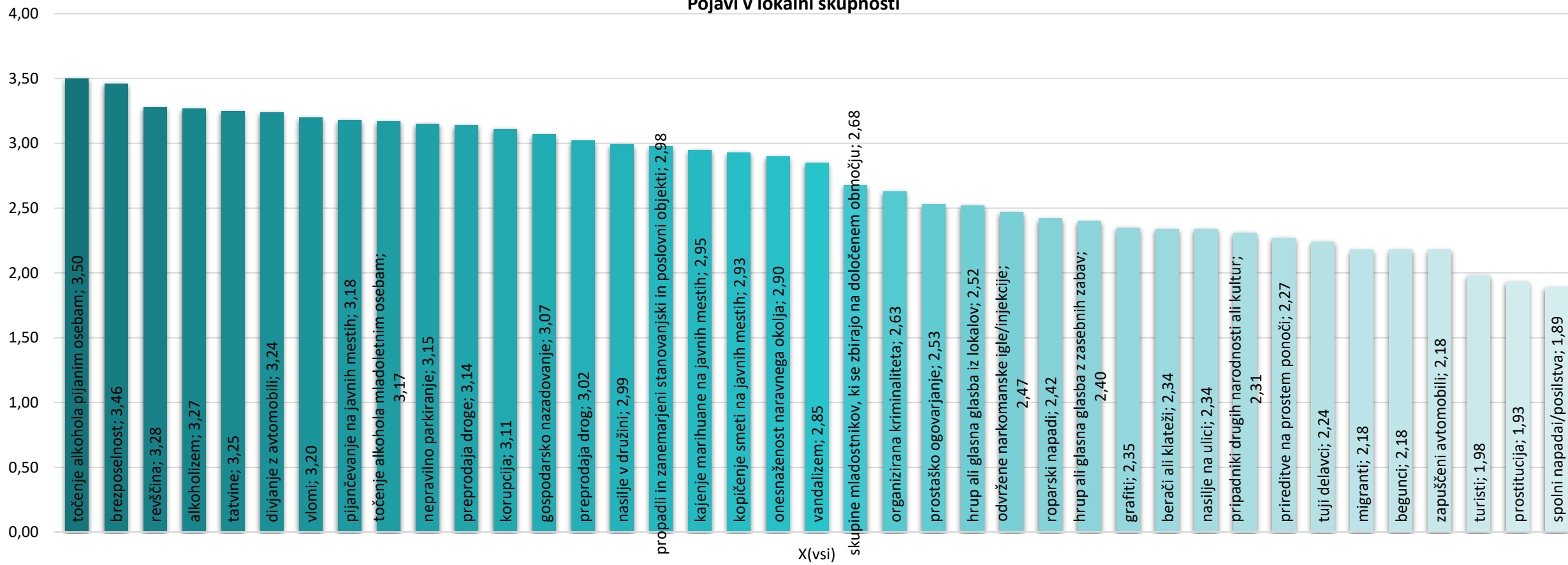
Varnostni pojavi	skupaj		policisti		prebivalci		t - vrednos t
	$\bar{x}$	σ	$\bar{x}$	σ	$\bar{x}$	σ	
Brezposelnost	3,95	1,03	3,96	0,95	3,94	1,07	0,27
Revščina	3,58	1,07	3,8	0,99	3,45	1,1	6,40*
Preprodaja droge	3,56	1,14	3,79	0,96	3,42	1,21	6,61*
Divjanje z avtomobili	3,53	1,04	3,48	0,94	3,56	1,1	-1,58
Gospodarsko nazadovanje	3,41	1,14	3,46	1,09	3,38	1,17	1,35
Promet z drogami	3,4	1,21	3,75	1,02	3,18	1,26	9,64*
Gospodarska kriminaliteta	3,39	1,18	3,59	1,07	3,27	1,23	5,42*
Alkoholizem	3,35	1,03	3,52	0,95	3,25	1,07	5,17*
Točenje alkohola mladostnikom in/ali pijanim osebam	3,34	1,08	3,34	0,99	3,34	1,14	-0,07
Korupcija	3,32	1,19	3,39	1,13	3,28	1,22	1,87

Tabela 6: CRP 2011: Najmanj ogrožajoči dejavniki (10/65)

Varnostni pojavi	skupaj		policisti		prebivalci		t -vrednost
		σ		σ		σ	
Zapuščeni avtomobili	2,3	1,01	2,31	0,91	2,3	1,07	0,25
Veliki požari v naravnem okolju	2,27	1,05	2,27	1,02	2,28	1,07	-0,19
Spolni napadi/posilstva	2,19	1,14	2,31	1,09	2,12	1,16	3,13*
Pripadniki drugih narodnosti in kultur	2,19	$\bar{x}$ 1,16	$\bar{x}$ 2,32	$\bar{x}$ 1,14	2,11	1,16	3,61*
Nalezljive bolezni pri ljudeh	2,14	1,02	2,13	1,02	2,14	1,03	-0,28
Nalezljive bolezni pri živalih in rastlinah	2,13	0,97	2,09	0,97	2,16	0,98	-1,25
Potresi	2,1	1,09	1,99	1,02	2,17	1,12	-3,24*
Razlitje kemikalij	2	1,04	1,95	1	2,03	1,06	-1,55
Homoseksualci	1,87	1,1	1,98	1,15	1,81	1,07	2,92*
Turisti	1,85	1,03	2,01	1,08	1,75	0,98	4,74*

Rezultati raziskav PS 2017

Pojavi v lokalni skupnosti

OBLIKOVANJE VARNOSTNE POLITIKE – KJE LAHKO POMAGA JAVNO MNENJE?

- Javnost se v določanje agende na varnostnem področju vključi, če (ko) je **sposobna artikulacije in homogenizacije javnega mnenja** glede določenega problema.
- Pri tem jim lahko pomagajo nevladne organizacije, ki imajo interes sodelovati pri oblikovanju politik (npr. oblikovanju strategij, predpisov itd.) – **strokovna društva in združenja** lahko prispevajo k ustrežnejšemu definiranju družbenih problemov in vplivajo na njihovo reševanje. **Ne morejo pa o tem odločati!**
- Oblikovalci varnostne politike bodo zato storili najboljše, če bodo:
  - pozorno **analizirali dolgoročne trende javnega mnenja** glede virov ogrožanja,
  - zaznave prebivalcev **primerjali s trendi dejanskih (statistično dokazljivih) virov ogrožanja**, ki so se zgodili v daljšem časovnem obdobju, in
  - se hkrati **naslonili na mnenje strokovnjakov na državnem in lokalnem nivoju** tako glede realnosti in resnosti samih groženj kot glede strategij za zoperstavljanje z njimi.
- Na ta način je možno definirati tudi deklarativne vire ogrožanja, pri čemer je ob vsem ostalem treba upoštevati tudi **mednarodno politično-varnostno okolje in ocene partnerjev** iz tega okolja. Varnostnih strategij pa se je treba tudi držati, ne glede na spremembe oblasti na državni ali lokalni ravni! To je najboljša popotnica za oblikovanje legitimne in kredibilne varnostne politike.

ZAKLJUČEK

- Rdeča nit slovenskega javnega mnenja, ko gre za vire ogrožanja, so že četrto stoletje **societalni problemi in pojavi**, se pravi negotovosti, tveganja in grožnje, ki koreninijo v ekonomskih in socialnih razmerah, zato bi v varnostno politiko morale bistveno **več prispevati »nevarnostne« javne politike**, kot so gospodarska, socialna, izobraževalna ipd.
- **Kriminaliteta** in **naravne nesreče** sta varnostna pojava, ki ju javnost tudi **konstantno zaznava**, po svoji naravi pa dokazujeta, da morata država in lokalna skupnost zagotoviti tako **dolgoročno strategijo** kot **takojšnje odzivanje** varnostnega sistema na grožnje.
- Določena mera politično definiranih virov ogrožanja je neizbežna, saj v smislu dolgoročnih nacionalnih strategij določa smer izgradnje varnostnega sistema, ki **ne more biti odvisen zgolj od vsakokratne volje politične elite**, ali od, **v danem trenutku, najbolj perečih varnostnih pojavov** (vsi pojavi namreč niso konstantni, temveč se mnogi pojavljajo ciklično, se med sabo povezujejo in multiplicirajo).
- **Zaznave prebivalstva** je treba soočiti s podatki, ocenami in napovedmi **strokovnjakov**, kar bo pripeljalo do **relativizacije pomena posameznih dejavnikov tveganja**, hkrati pa bo zagotovilo, da v dolgoročni varnostni politiki ne izostanejo strategije za soočenje z **varnostnimi izzivi**, ki jih prebivalstvo morda **trenutno še ne zaznava preveč intenzivno**, se bodo pa lahko v prihodnosti **razvili v tveganja ali celo grožnje**.
- In da smo za konec aktualni: 6. 12. 2018 je Vlada RS sprejela poročilo o ocenah tveganj za nesreče za zadnja štiri leta ter novo državno oceno tveganj za nesreče:
  - **najbolj ogrožajoče** so ocenjene **poplave** (2011 na 39 mestu od 65) (**zelo veliko tveganje**)
  - **največjo škodo** bi povzročila **jedrska nesreča** (**srednja stopnja tveganja**)
  - **veliko tveganje** predstavljajo **kibernetske grožnje** (**velika verjetnost**)
- Kaj pa socialnoekonomska tveganja oz. dejavniki negotovosti? Se lahko tudi pri nas „zgodí“ „Pariz“ in nasilje?